

Lystgassutslipp - muligheter for reduksjon i norsk landbruk

Sissel Hansen, Bioforsk Økologisk

Audun Korsæth, Bioforsk Øst

Peter Dörsch, Institutt for Plante- og Miljøvitenskap, UMB

Disposisjon

- Hva er lystgass (N_2O) og hvor dannes den ?
- N-effektivitet - en nøkkel til reduserte utslipp
- N-regnskap Norsk jordbruk
- **Noen mulige tiltak for å redusere N-tap / N_2O -utslipp**
- Forskingsbehov for å kunne gi gode estimat på N_2O -utslipp fra Norsk Jordbruk
- Prosjekter hvor det måles utslipp av N_2O

Kilder for lystgass (N_2O) i jordbruket

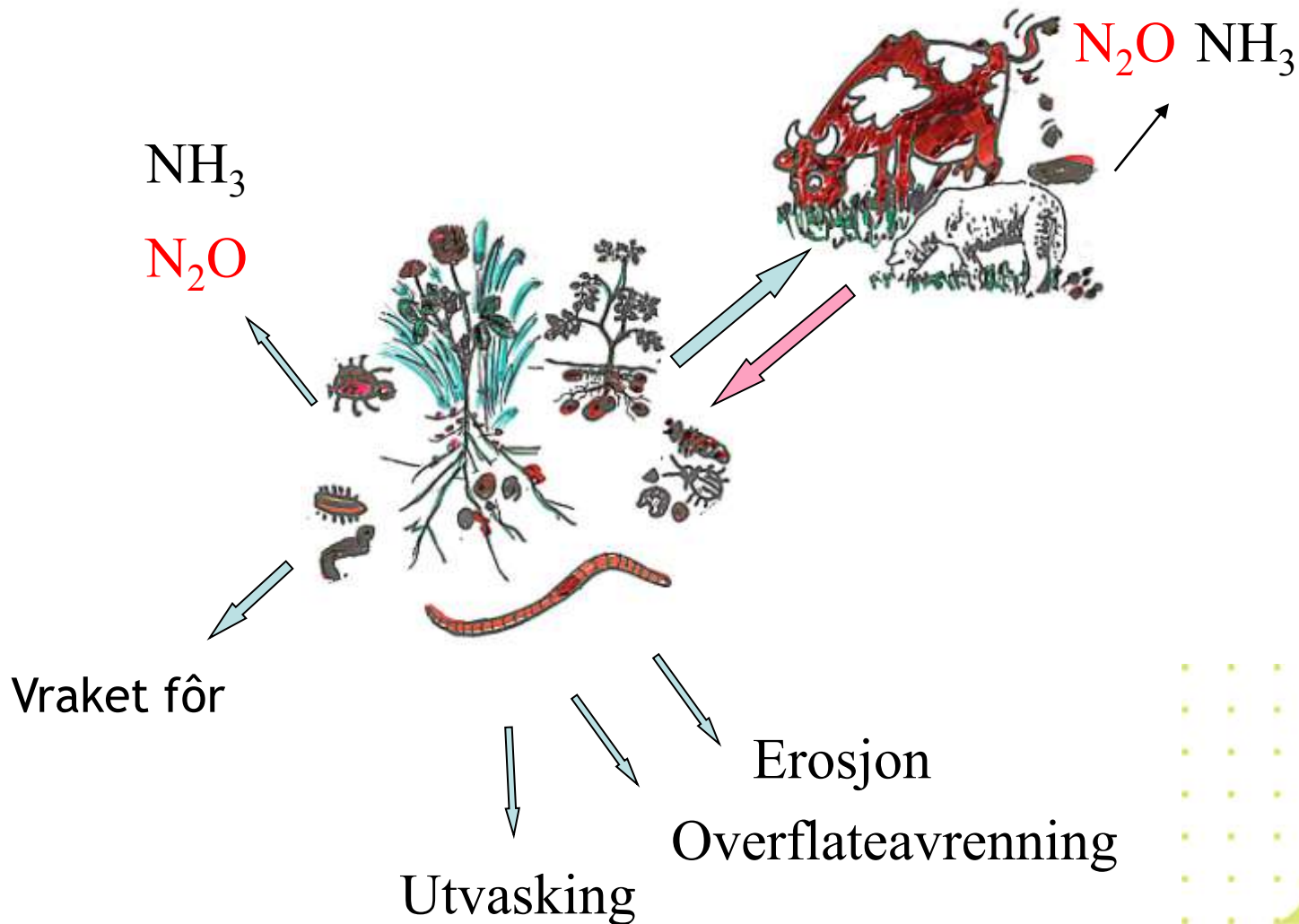

Denitrifikasjon hovedkilden i landbruket

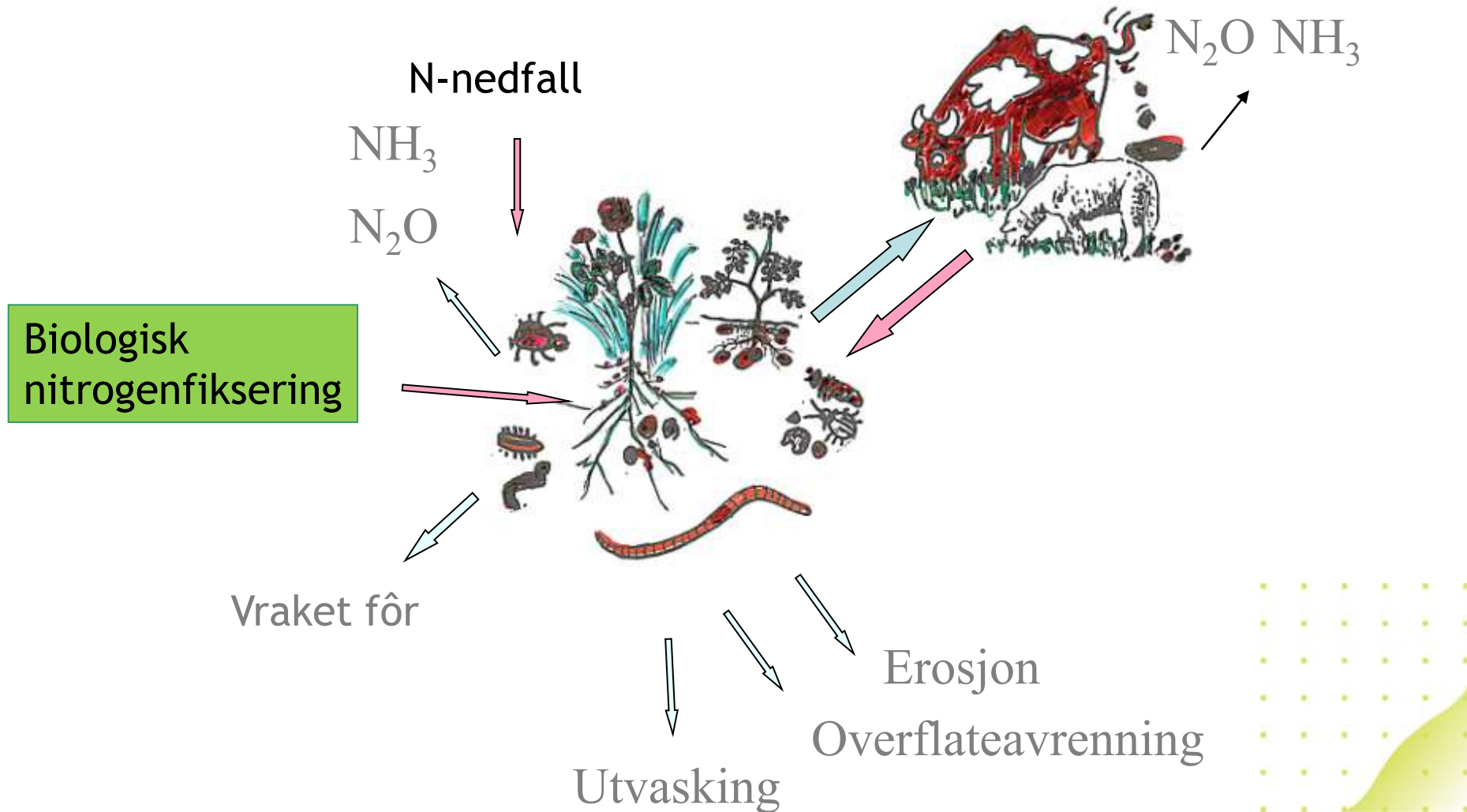
Nitrat (NO_3) reduseres $\rightarrow \text{N}_2\text{O} \rightarrow \text{N}_2$

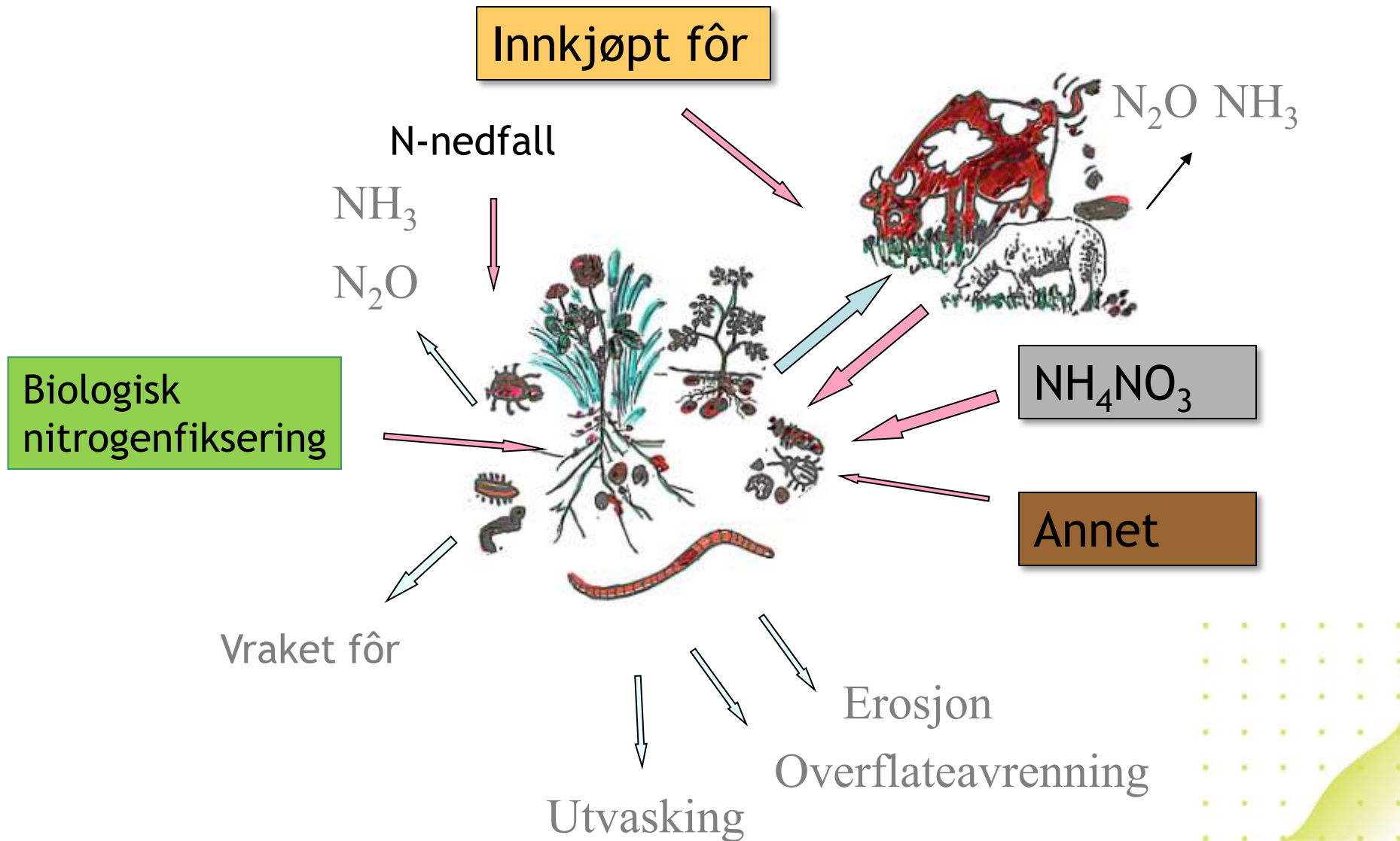
Kilder for lystgass (N_2O) i jordbruket

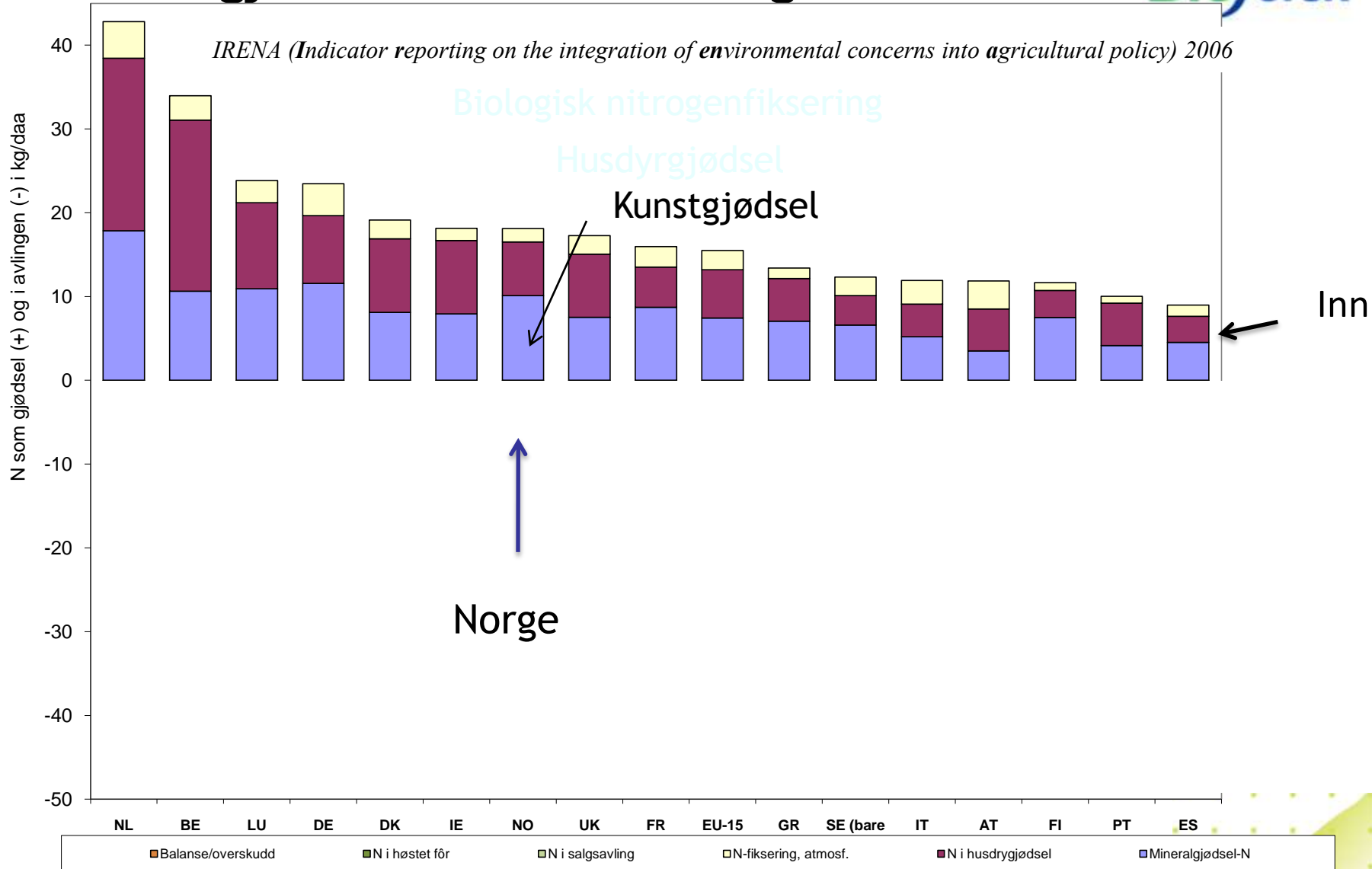
Nitrogentilførsel i jordbruket

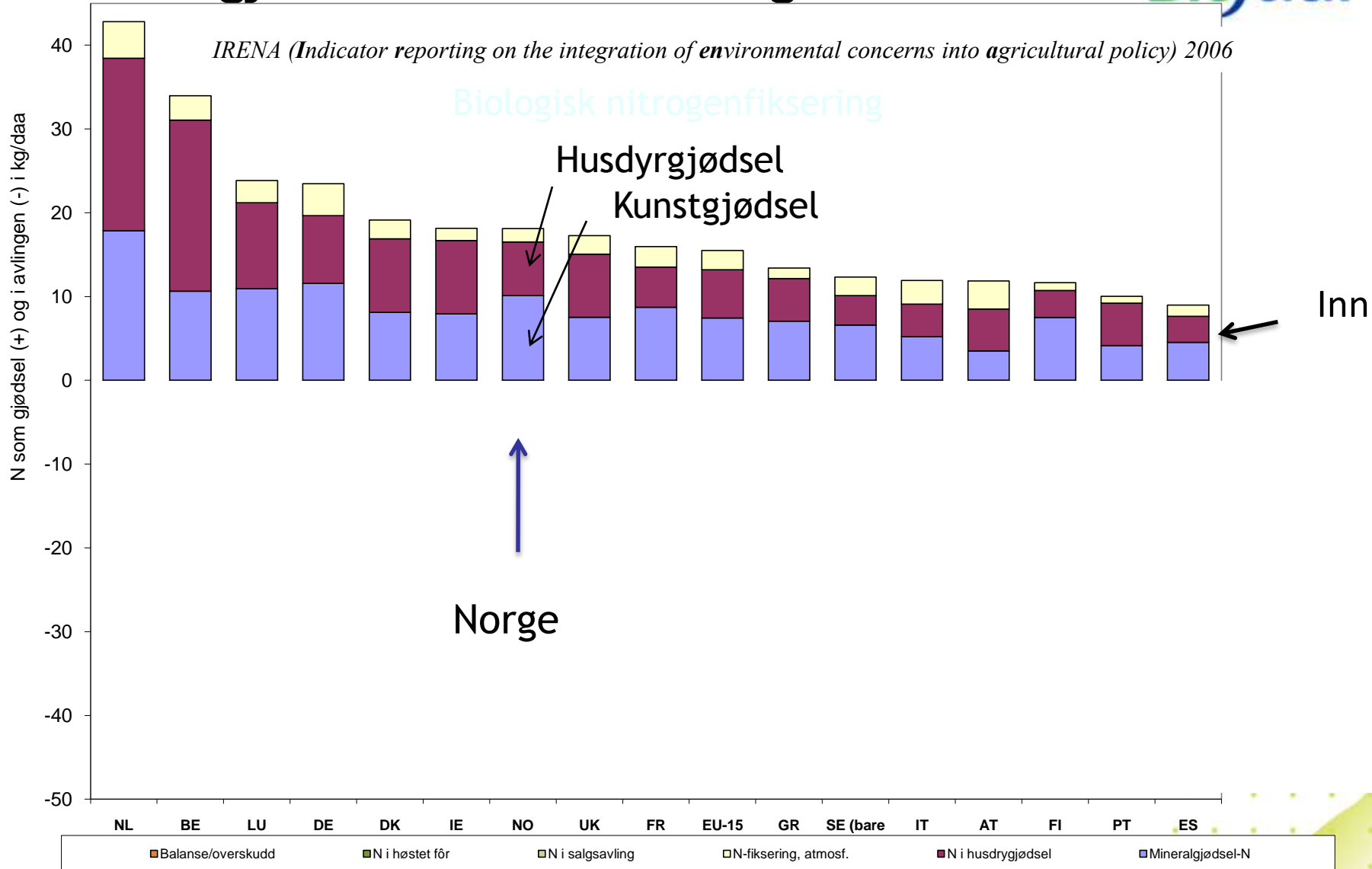
Nitrogentilførsel i jordbruket

Nitrogen tilført for EU-15 og Norge. Landsgjennomsnitt i 2000 i kg N/daa

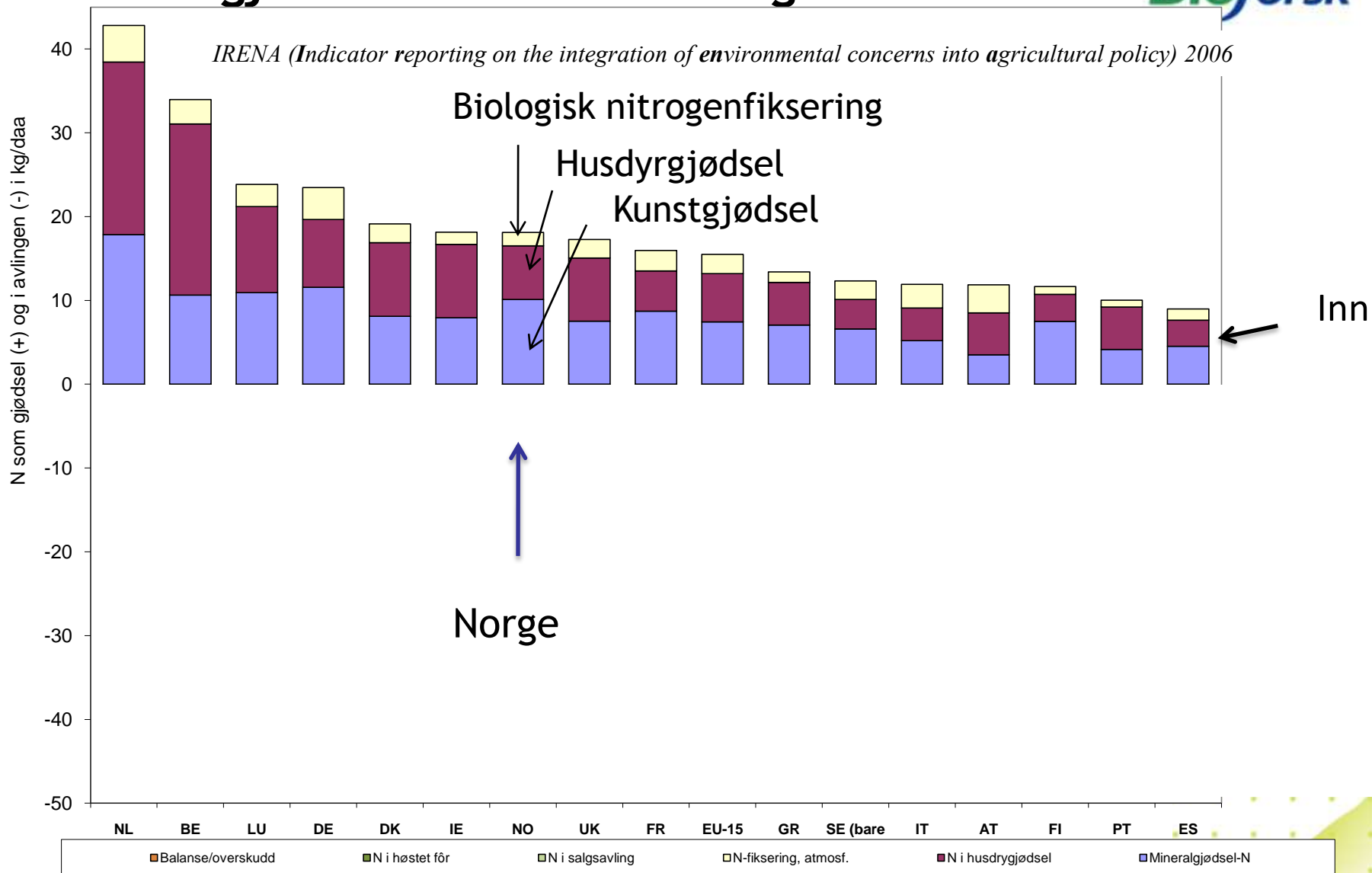

Nitrogen tilført for EU-15 og Norge. Landsgjennomsnitt i 2000 i kg N/daa

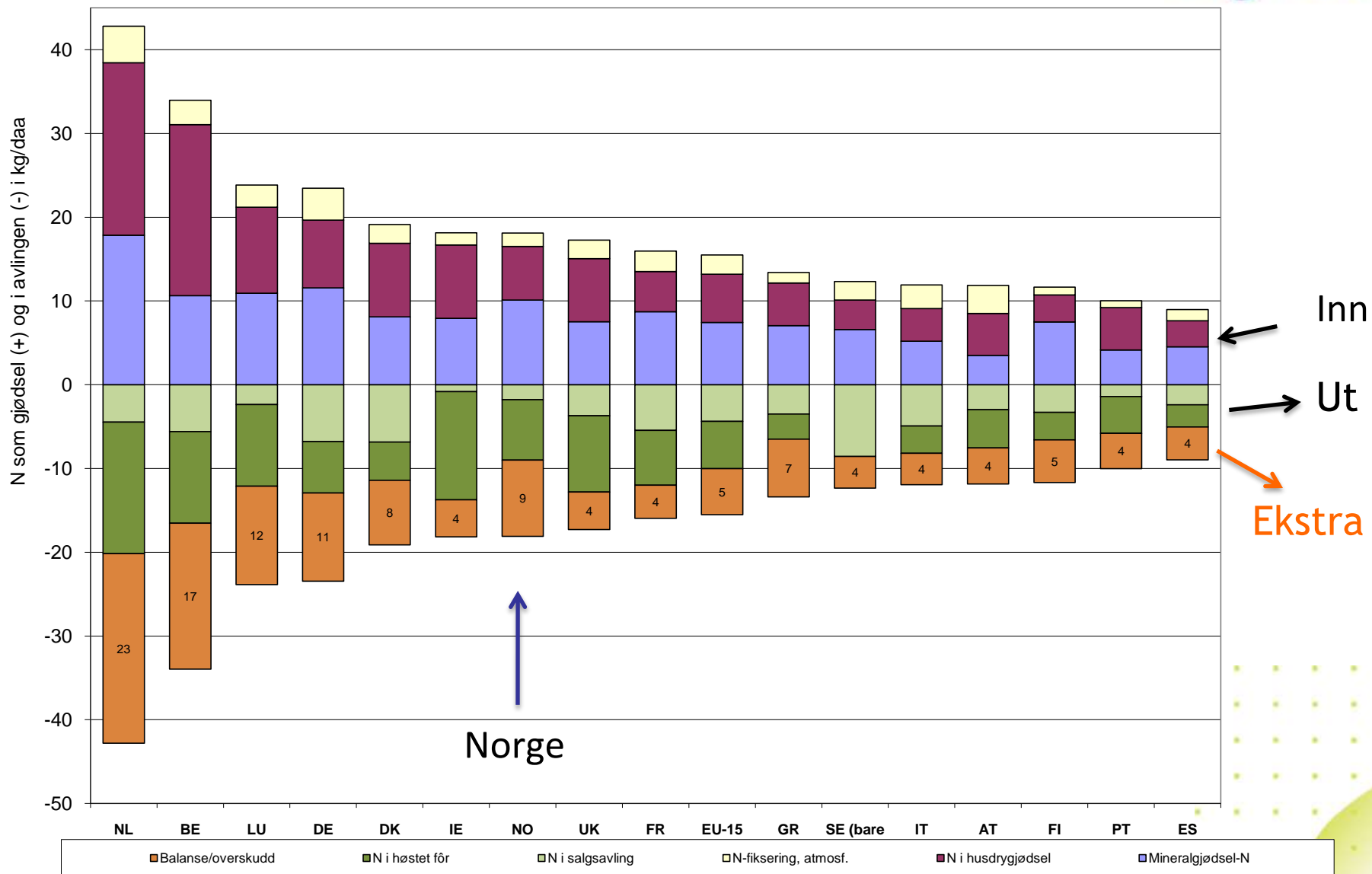

Nitrogen tilført for EU-15 og Norge. Landsgjennomsnitt i 2000 i kg N/daa

Nitrogenregnskap for EU-15 og Norge. Landsgjennomsnitt i 2000 i kg N/daa

Intensivering av husdyrproduksjonen ved hjelp av innkjøpt fôr gir:

- Større N-overskudd
- Lavere N-effektivitet
- Større fare for N-forurensning

(Bleken, Steinshamn og Hansen 2005)

Økt N-effektivitet fra 12,5 til 25% => 50% redusert utslipp

(Olesen et. al 2006)

Struktur i jordbruksproduksjonen en utfordring
Fordeling mellom landsdeler og innafor bygdelag

**Men,
det er ikke alltid mulig å dyrke korn**

Mulige tiltak for å redusere N-tap /N₂O-utslipp fra jordbruket

- **Jord**

- Bedre drenering
- Unngå jordpakking
- Kalking ?

- **Gjødsling**

- God utnytting av husdyrgjødsel
- Best mulig gjødslingsplanlegging
- Sørg for at gjødslingsplanen følges
- Presisjonsgjødsling for å optimalisere der det er store forskjeller innenfor samme skifte

- **Avling**

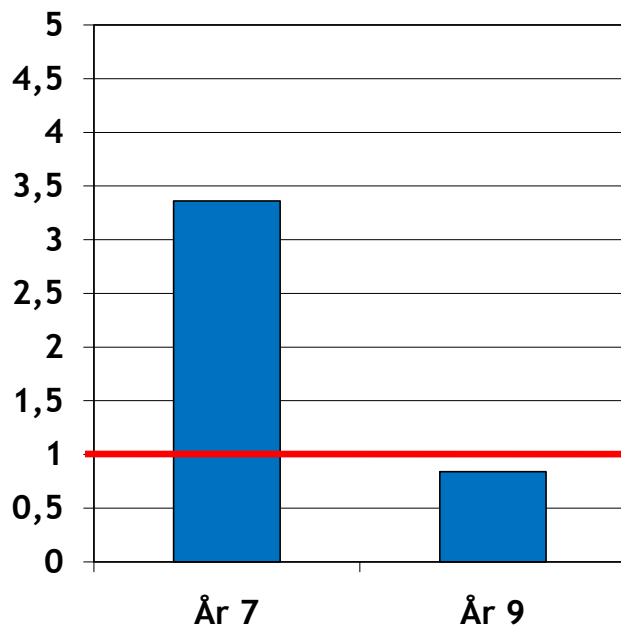
- Redusere tap fra høsting til fôrbrett

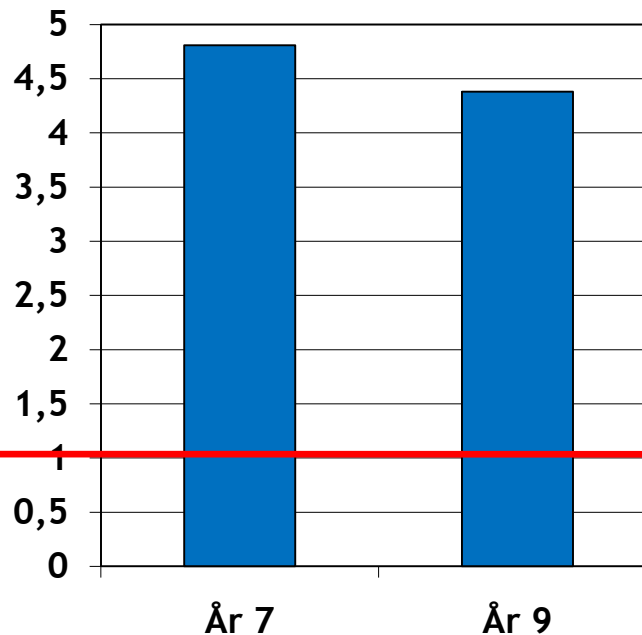
Tap av N_2O -N tidlig sommer i % av N tilført med NH_4NO_3

Ikke tatt med: 11 måneder hvor det ikke er målt, N_2O effekt av andre N-tap

% av N tilført

Upakket jord

Pakket jord

IPCC
1% av tilført N

Mulige tiltak for å redusere N-tap /N₂O-utslipp fra jordbruket

- **Jord**

- Bedre drenering
- Unngå jordpakking
- Kalking ?

- **Gjødsling**

- God utnytting av husdyrgjødsel
- Best mulig gjødslingsplanlegging
- Sørg for at gjødslingsplanen følges
- Presisjonsgjødsling for å optimalisere der det er store forskjeller innenfor samme skifte

- **Avling**

- Redusere tap fra høsting til fôrbrett

God utnytting av husdyrgjødsel

- **God fordeling**
  - Mellom jorder
  - På jordet
- **Gunstig spredetidspunkt**
  - I vektsesongen
  - Gunstige værforhold
- **Rask nedmolding åker**
- **Gunstig spredemåte i eng**

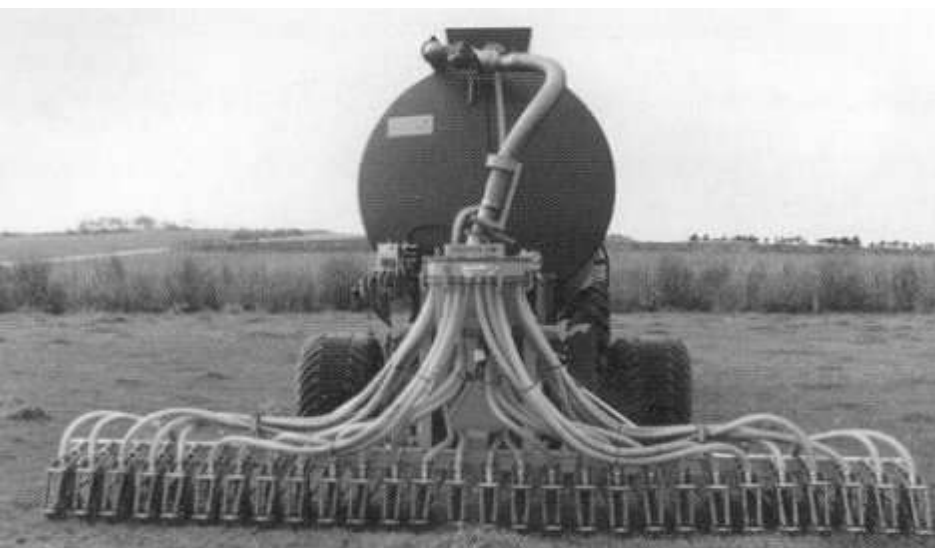

Stripespreder

Dyp nedfeller

Grunn nedfeller

DGI

God utnytting av husdyrgjødsel

- God fordeling
- Gunstig spredetidspunkt
- Rask nedmolding åker
- Gunstig spredemåte i eng
- **Ta hensyn til N i husdyrgjødsel ved beregning av øvrig N-gjødsel**

Mulige tiltak for å redusere N-tap /N₂O-utslipp fra jordbruket

- **Jord**

- Bedre drenering
- Unngå jordpakking
- Kalking

- **Gjødsling**

- God utnytting av husdyrgjødsel
- Best mulig gjødslingsplanlegging
- Sørge for at gjødslingsplanen følges
- Presisjonsgjødsling for å optimalisere der det er store forskjeller innenfor samme skifte

- **Avling**

- Redusere tap fra høsting til fôrbrett

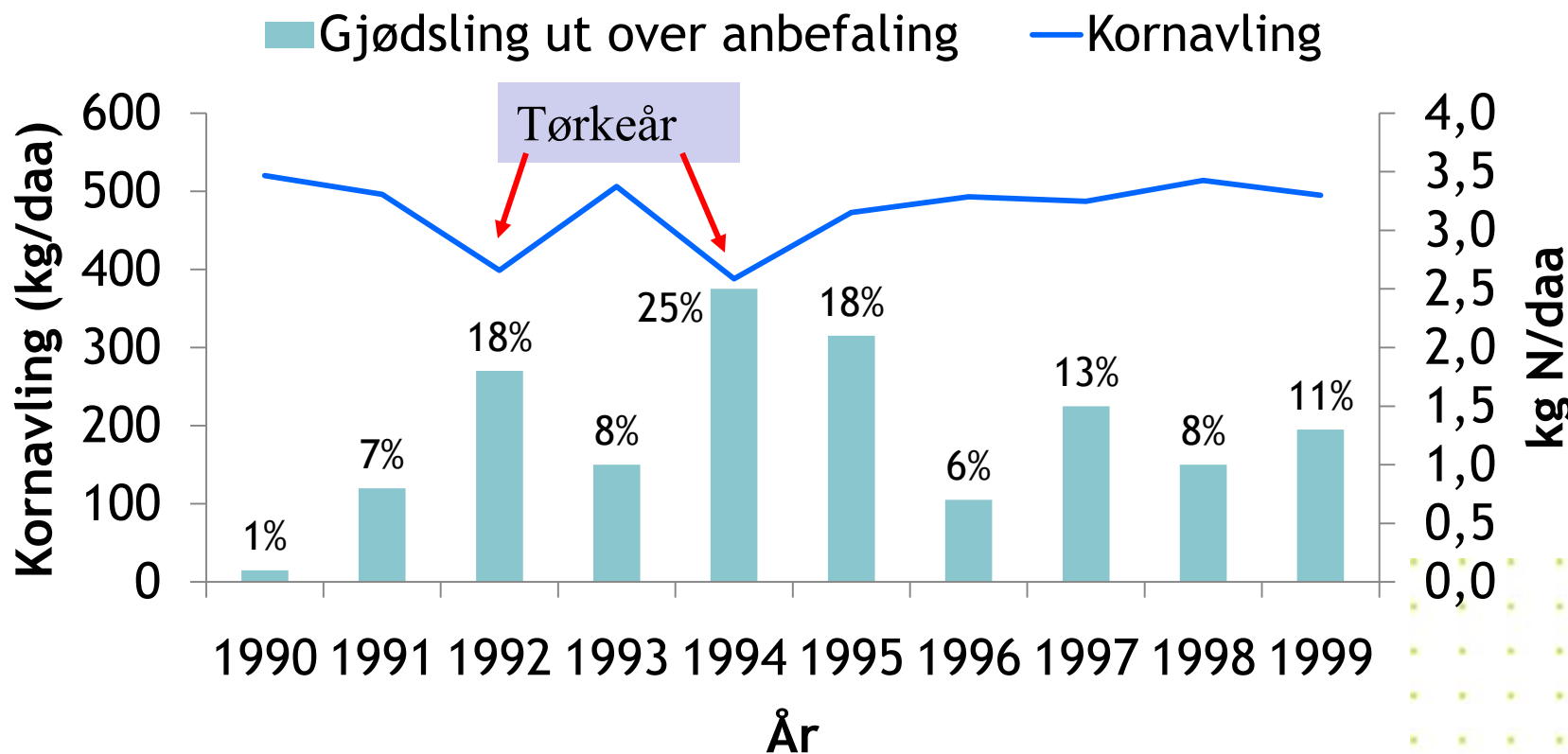
Gjødslingsplanlegging

- **Systematisk tallfesting av næringsbehov**
  - til den enkelte vekst
  - til det enkelte skiftet
- **Gjødslingsbehovet blir regna ut fra bl.a.**
  - avling - planteopptak
  - jordas næringstilstand
  - tilførsel av næring fra andre kilder

Faktisk og anbefalt gjødning

Resultater fra 250 kornskifter på Østlandet i årene 1990-1999 (Riley m.fl. 2002)

Mulige ”skjær i sjøen”

- **Bonden antar for høy forventet avling**
  - Kan være lett å tenke ”maksavling” og ikke middelavling for skiftet
  - Kan løses ved at faktiske avlinger de siste 5 år for eksempel legges til grunn
- **Bonden følger ikke den oppsatte planen**
  - Ingen oppfølging av dette per i dag!
- **Planen blir for grovkornet i forhold til variasjonen innen hvert av jordstykkene**
  - **planen lages for**
    - Presisjonsgjødsling en framtidig løsning

Effekt av ulike driftsformer

1. Konvensjonell drift som i 1985 = KON1985

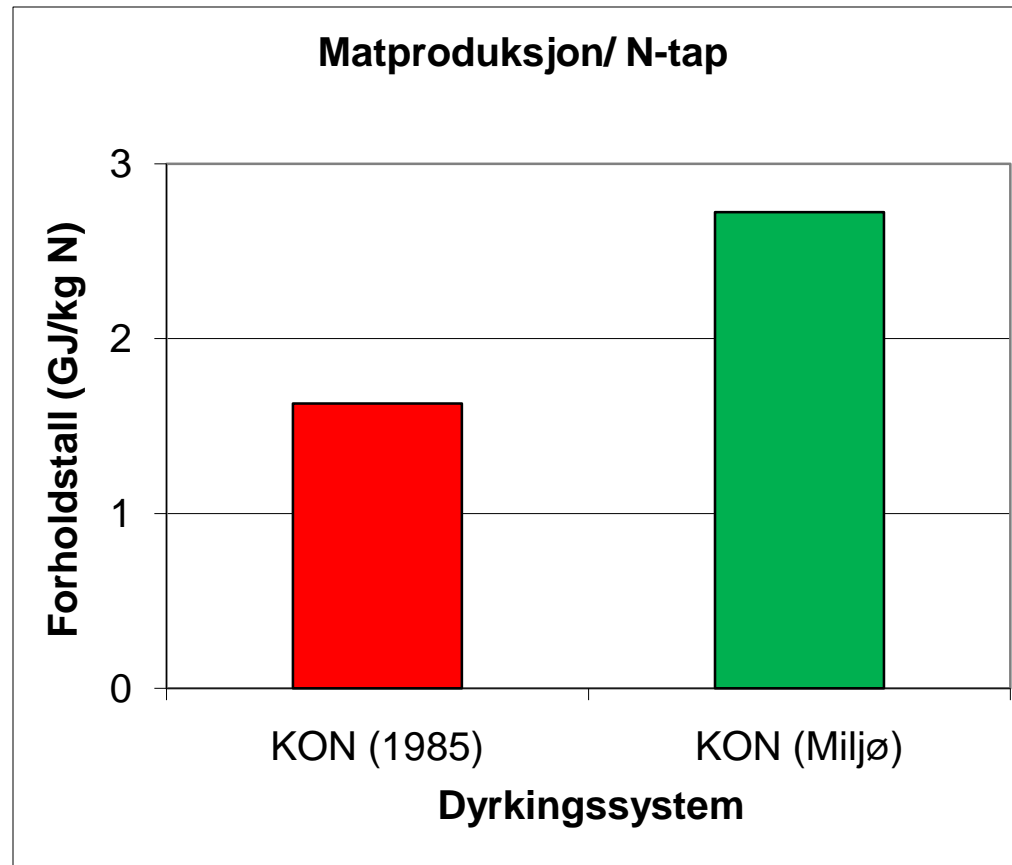
- 1985: Nordsjøavtalen gjaldt fra 1985 til 1995: et av målene var 50% reduksjon av N til Nordsjøen
- Bruker **datidens** jordarbeiding og gjødslingsstrategi
- Vekstskifte: Potet, hvete, havre og bygg

2. Miljøvennlig, konvensjonell drift = KONMiljø

- Bruker **nåtidens** kunnskap for å minimere N-utvasking: redusert jordarbeiding (vårharving), fangvekst i alle kornartene, følger N-prognosene, delgjødsler hveten ut fra N-tester målinger
- Vekstskifte: Potet, hvete, havre og bygg

Matproduksjon i forhold til kilo N tap

Etter Korsæth (2008)

Effekt av økologisk landbruk?

- + Redusert N-intensitet og økt N-effektivitet
- + Utnytter biologisk nitrogenfiksering
- + God jordstruktur, allsidig drift
- Avlingsnivå

Fare- stor konsentrasjon av N etter grønngjødsel

Fare- Brakking, spesielt etter grønngjødsel eller eng

Forskningsbehov for å kunne gi anbefalinger på tiltak for å redusere N₂O-utslipp fra norsk jordbruk

- Målinger av N₂O utslipp fra norsk jordbruksjord under ulike forhold - helårsmålinger
- Redusere usikkerhet i estimering av vintertap
- Måle effekt av enkelttiltak: omløp, gjødsling, jordarbeiding, drenering, fangvekster, kalking
- Utvikle mer effektive metoder til å måle utslipp i rom og tid
- Analysere effekt av tiltak i jordkultur, planteproduksjon og husdyrbruk i sammenheng, både med hverandre og med utslipp av andre klimagasser
- Helhetlige analyser av effekt av ulike driftsformer

Prosjekter hvor det måles N₂O utslipp nå

- **Creating a scientific basis for an integrated evaluation of soil-borne GHG-emissions in Norwegian agriculture (NFR-Matprogrammet: 2009-2012)**
- **Fertilizer technologies for reduced N₂O emission from food production- a collaborative project between Yara, Norway and China (NFR-BILAT: 2009-2012)**
- **Technologies for reduced N₂O emission from agricultural production. A collaborative project between Yara and Norwegian University of Life Sciences (FFL/JA: 2009-2012)**

Takk for
oppmerksomheten

